

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Want déze God is onze God (2)

*IK ben de HERE,
en er is geen ander;
die het licht formeer en de duisternis schep,
die de vrede maak en het kwade schep;
IK de HERE doe dit alles.*

(Jesaja 45 : 7)

Wie heeft het nooit eens meege-
maakt, dat hij in een gesprek met
niet-gelovigen werd klemgezet met
behulp van een beroep op Gods al-
macht? Als God alles kan, waarom
laat Hij al dat onrecht dan zo-
maar toe? Waarom komt Hij dan
niet tussenbeide?

Reageren wij niet vaak wat ner-
veus op zulke vragen? Hebben ze
misschien ook in ons eigen hart
voet aan de grond gekregen? Hoe
het zij, wanneer anderen ons met
een verwijzing naar Gods almacht
schaakmat proberen te zetten, voe-
len wij ons maar al te gauw in het
defensief gedrongen. Onze ant-
woorden zijn vaak pover en wek-
ken naar buiten toe daardoor de
indruk alsof hier de achilleshiel
van het geloof zou liggen.

Hoewel wij zelf de vragen rond
Gods almacht wellicht het liefst
uit de weg zouden willen gaan,
biedt Gods Woord ons daartoe
niet de minste kans. Met een over-
rompelende vrijmoedigheid spreekt
de Schrift over God als de Al-
machtige. Van nervositeit geen en-
kel spoor. „Ik ben de HERE, en
er is geen ander; die het licht for-
meer en de duisternis schep, die
de vrede maak en het kwade
schep; Ik de HERE doe dit alles”
(N.B. de Nieuwe Vertaling heeft,
integenstelling tot de Statenverta-
ling, 'vrede' en 'kwaad' afgezwakt
tot 'heil' en 'onheil').

Er zijn weinig woorden in de
Schrift, die zoveel vragen oproe-
pen als deze passage. Mogen wij
dit van de HERE zeggen? Dat Hij
de vrede maakt en het kwade
schept? Je houdt je hart vast. En
toch: het is de HERE zelf, die
zich in deze bewoordingen aan
ons openbaart. Hij verzekert het
ons immers: „Ik de HERE doe dit
alles”. Hij ontwijkt de vragen niet,
die zijn almacht bij ons mensen
kan doen rijzen. Integendeel, de

DOOR
A. M. VAN LEEUWEN
VLAARDINGEN

HERE is zelf degene die die vra-
gen in alle hevigheid bij ons op-
roept. En één ding moet hier al
duidelijk zijn: nergens komt de
HERE in zijn Woord aan onze
vragen tegemoet, door aan zijn al-
macht iets af te doen.

Helaas wordt dat alles door veel
mensen wel gedaan. Om klaar te
komen met de vragen waarvoor
de almacht van God ons stelt, helt
men er toe over om Gods almacht
dan maar te ontkennen. „Wie
God na Auschwitz nog is, weet ik
niet. Hopelijk niet de almachtige!
Want als Hij almachtig is, dan
heeft Hij het allemaal toegelaten.
Dan had Hij het kunnen voorko-
men, en rest je dus alleen nog de
vraag waarom Hij dat dan niet
heeft gedaan. Maar als Hij niet de
almachtige is, wie is Hij dan wel?
Misschien moet je zeggen: de
machteloze, degene die heeft moe-
ten buigen voor de kwaadaardig-
heid van de mens in zijn vrijheid.
Als Hij zich heeft geopenbaard,
dan heeft Hij dat gedaan als de-
gene die machteloos toezag, en
met alle lijdenden heeft meegele-
den” (P. van Boxel in: Je zult
achter de Heer je God aanwande-
len). Dit citaat geeft op een ont-
hullende wijze weer hoe op mense-
lijke wijze een uitweg gezocht
wordt uit de problemen. Veel
christenen houden het niet uit bij
de beklemmende vragen, waarvoor
de belijdenis van God als de Al-
machtige hen plaatst, en vluchten
in de belijdenis van Gods onmacht.
Dit is echter geen uitweg, maar

een weg die regelrecht naar de af-
grond voert. Als God de HERE
niet meer op kan tegen het kwaad
dat de mens aanricht, dan is wer-
kelijk alles verloren!

En is dat het nu juist niet, waar-
van de HERE ons wil verzekeren
als Hij van zichzelf getuigt: „Ik
ben de HERE, en er is geen an-
der; die het licht formeer en de
duisternis schep, die de vrede
maak en het kwade schep; Ik de
HERE doe dit alles”? Dat Hij als
Enige tegen het kwaad is opgewa-
sen. Dat Hij als Enige het kwaad
naar zijn hand kan zetten. De ken-
nis van goed en van kwaad maakt
ons radeloos. De HERE, maar
dan ook alleen Hij, weet er raad
mee.

Als de HERE zich zo te kennen
geeft als de Onvergelijkelijke,
moeten wij daarbij wel bedenken
dat Hij zich in deze openbaring in
de eerste plaats richt tot Kores,
de stichter van het perzische we-
reldrijk. Deze Kores krijgt hier te
horen, dat hij door de God van
Israël in dienst wordt genomen.
De HERE mobiliseert hem om Je-
ruzalem te herbouwen en om de
ballingen terug te doen keren. Nu
had deze Kores, voor het besef van
zijn tijd, absolute macht: hij kon
zijn onderdanen maken of breken,
hij kon het goede over hen be-
schikken, maar net zo goed het
kwade. Zonder pardon zet de
HERE, de God van Israël, deze
machthebber op zijn plaats: Ik
formeel het licht en schep de duis-
ternis, Ik maak de vrede en schep
het kwade; Ik de HERE doe dit
alles.

Maar roept de soevereine wijze
waarop de HERE zich hier presen-
teert dan geen vragen bij ons op?
Zeker wel! Maar laten wij toch be-
seffen, dat het vragen zijn die ons
boven onze macht gaan. En laten
we er goed van doordrongen zijn,
dat de HERE zelf aan onze vragen
een grens stelt. Want dat is toch
ontegenzeggelijk de bedoeling van
het vervolg van onze tekst: „Wee
hem die met zijn Formeerder twist,
een scherp onder aarden scherven.
Zal ook het leem tot zijn vormer
zeggen: wat maakt gij...?” Wie
ongelimiteerd blijft dóórvragen, is
vergeten wie hij is: leem in de han-

Inhoud

- 1 Ds A. M. van Leeuwen,
Want déze God is onze God
- 2 Drs W. G. Rietkerk,
Kansen en grenzen van de
pluraliteit
- 3 Ds H. J. van der Kwast,
De Christ. Geref. Kerken
en wij
- 3 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 4 Drs H. de Jong,
Normen en feiten in ver-
band met het kernwapen-
vraagstuk (1)
- 5 Prof. dr D. Holwerda,
Enkele facetten van het be-
grip 'waarheid' in het Nieu-
we Testament (2)
- 5 Ds H. Amelink,
Te Berde

den van de Schepper.

Krijgen wij dan helemaal geen ant-
woord op de vragen die Gods al-
macht bij ons wakker maakt? Nee,
nergens in zijn Woord maakt de
HERE onder de druk van onze
vragen zijn almacht voor ons be-
grijpelijk. Een direct antwoord
komt er niet. Wat er wel komt, is
een vraag: een vraag van de kant
van de HERE aan ons, om Hem
door alles heen te vertrouwen.
„Vertrouw Mij mijn zonen en het
werk mijner handen toe” (Jes. 45 :
11). Wees er van overtuigd dat Ik
met mijn almacht geen schrikbe-
wind voer; dat mijn daden, hoe
ondoorgroendelijk ook, niet voort-
komen uit willekeur. Wees er van
verzekerd, dat je bij Mij, de Al-
machtige, in goede handen bent.
Want „er is geen God behalve
Mij, een rechtvaardige, verlossen-
de God is er buiten Mij niet”
(Jes. 45 : 21).

Kansen en grenzen van de pluraliteit

Het vorige artikel handelde over pluralisme in de kerk. Wij zien vandaag niet meer één uniforme kerk, maar een veelvoud van gemeenten, groepen en gemeenschappen, die onderling zeer verschillen. Er is voor elk wat wils. Veelkleurigheid. Veelsoortige ontwikkeling. Verwant aan een moderne samenleving, waarvan sociologen zeggen dat ze gekenmerkt wordt door pluraliteit, dat is: verlies van eenheid en groei van veel uiteenlopende belangen- en interessegroepen.

Gevaren

Natuurlijk: zo'n ontwikkeling biedt gevaren te over. Denk maar aan het gevaar van hobbyisme (naar eigen begeerten tal van leraren bijeen zoeken (2 Tim. 4:3) of individualisme - je begint gewoon op jezelf (alsof de Geest bij u pas voor het eerst begonnen is... (1 Cor. 14:36) - partijschappen: de neiging om je te isoleren van alle andere christenen die in accent of traditie van je verschillen. („ik ben van Paulus, en ik van Apollos" 1 Cor. 1:10-17).

Gevaren als deze zijn vandaag groter dan vroeger. Daarom moet vandaag vooral gelden: dat liefde en trouw u niet verlaten! Bindt ze om uw hals, schrijf ze op de tafel van uw hart (Spr. 3:3).

Toch zou ik een ontwikkeling als deze niet alleen in het dreigende donker van allerlei gevaren willen zien, maar ook de mogelijkheden en kansen die ons hier geboden worden willen aangeven.

Zeker: als het N.T. ons zou leren dat de kerk van Christus één uniforme organisatie moest zijn, met plaatselijke afdelingen die aan strenge voorschriften gebonden zijn, dan kan er voor pluraliteit geen ruimte zijn. Wij zagen echter de vorige keer al dat de Schrift ons dit niet leert. Integendeel, wij zien in het N.T. hoe de kerk naar haar wezen pluraal is. Zie maar hoe verschillend de ene gemeente is van de andere (Openb. 2 en 3). Efeze t.o. Corinthe. Er zijn ook van de aanvang af grote spanningen geweest in accentverschillen in de kerk - denk maar aan Jacobus en Paulus, of Antiochië t.o. Jeruzalem (Hand. 15 en Gal. 1). De ene verkondiger van het evangelie sprak over Jezus als de Heer (Kurios), de ander noemde Hem de Zoon, of sprak over Hem als de „Ik-ben" (Marcus, Paulus, Johannes). Iedere achtergrond verschilde en dus ook de vorm van de verkondiging, traditie en liturgie.

Waren er dan geen grenzen? Ja zeker: als er mensen waren die het middelaarschap van de Here Jezus aantastten, dan was Paulus onverbiddelijk (Gal. 1) of als er anderen opstonden, die ontken-

DOOR W. G. RIETKERK UTRECHT

verschenen was (1 Joh 2) dan was een grens bereikt. Wie niet belijdt dat Jezus Christus in het vlees gekomen is is niet uit God (1 Joh. 4). Ook de ontkenning van toekomstige opstanding als echt en reëel feit wordt door Paulus in 1 Cor. 15 als dwaalleer afgewezen. Zo zijn er meer grenzen aanwijsbaar. Want al is de kerk veelvormig in haar optreden en verschijningsvormen, toch is en blijft ze één in haar Heer en Zijn Woord. Waar twee of drie in Zijn naam bijeen zijn - daar is de Here zelf door Zijn Woord en Geest present. Dat is haar eenheid.

Kansen

Om de bezinning vanuit de bijbel te bevorderen is het goed om eerst de mogelijkheden aan te geven die een niet uniforme maar plurale ontwikkeling van de kerk ons biedt.

1. Het leidt tot een veel grotere *ontplooiing* van de gaven van iedere enkeling. Niemand heeft alle gaven, geen enkele kerk heeft de volle waarheid in pacht, in geen enkele plaatselijke gemeente vinden wij allen kleuren van het heil - maar in de veelkleurigheid van gemeenschappen en plaatselijke kerken waar ieder de leiding van Gods Geest volgt, komen hier andere Geestesgaven naar voren dan dáár, beluister je in deze gemeente weer iets wat je ginds niet hoort en komen naast de ambten ook de gaven beter tot hun recht. Het komt er juist dan op aan om „samen met alle heiligen te vatten hoe groot en breed, hoe hoog en diep de liefde van Christus is" (Ef. 3). Hoe meer ruimte er komt voor veelkleurige ontwikkeling en dus persoonlijke inzet en wellicht verschil tussen de gemeenten, des te beter, maar ook des te meer heb je elkaar nodig en moeten er in onze tijd tegelijk ook overal dwarsverbindingen groeien.

2. In een samenleving die gekenmerkt wordt door pluraliteit kan alleen een kerk die zelf ook op verschillende niveau's en in een veelheid van vormen werkt vruchtbaar zijn. Dat betekent dat de één zich richt tot arbeiders en dat een andere gemeenschap meer actief is als studentengemeente. Tegenover zakenlieden zeg je iets anders dan aan pubers. Een kerk die zich vastlegt op één sociale laag of die alleen present is in een bepaalde sektor van de samenleving mist haar roeping om Christus te verkondigen en te vertegenwoordigen in alle sectoren van de samenleving. Pluraliteit biedt hiervoor méér kansen dan uniformiteit.

3. Pluraliteit bevrijdt de gemeente uit de enge banden van provincialisme of nationalisme. Zicht op veelvormigheid doet ons inzien hoe Christus in Afrika - of Nieuw-Guinea andere gemeenten doet groeien dan hier in Nederland. Wie wel eens één van de samenkomsten heeft bijgewoond in een kerk in de Derde Wereld weet hoe anders dat is - en tegelijk hoe beemoedigend te ontdekken dat Christus méér is. Christus is méér dan de Dordtse Leerregels en calvinistische psalmen - hoezeer ik deze ook liefheb (de laatste méér dan de eerste).

4. Ook historische banden worden door de groei van een plurale kerk sterker gerelativeerd. De traditie is als zodanig niet heilig. Als er vanuit een levend geloof in Christus en vanuit Zijn Woord andere liederen gezongen en nieuwe mensen bereikt worden enz., dan doorbreekt dat verstarring en dode vormen.

Grenzen

Pluralisme is voor de kerk een dodelijk gevaar zodra het een aantal grenzen overschrijdt. Het is belangrijk om te proberen ook die grenzen wat nader aan te geven.

1. Het eerste gevaar van grensoverschrijding is al genoemd. Partijschappen en individualisme. Als een groep of gemeente zich afsluit van andere mede-christenen, niet meer gelooft in het 'samen met alle heiligen' - eigen herwonnen of gewonnen inzicht verabsoluteert en daarmee anderen uitsluit, dan versplintert de kerk in fragmenten, in plaats van zich te ontvouwen en uit te groeien in tal van verschillende vormen, die allen één zijn in het éne Hoofd. Dit gevaar is aktueel bij vele evangelischen.

2. Vandaag is het vooral belangrijk ook inhoudelijke grenzen aan te wijzen. In het verlengde van de grenzen die het N.T zelf aangeeft als het gaat om de inhoud van het evangelie. Niet alles wat onder de naam van kerk of christendom verschijnt is het ook echt. Waar het unieke van Jezus' middelaarschap wordt ontkend (en Jezus er één wordt in een rij van bevrijders die

onze geschiedenis kent) is het evangelie ontkracht. (Gal. 1). Als de historiciteit van Gods heilsdaden wordt ontkend, is een grens overschreden. (1 Cor. 15). Als de Schrift wordt gelezen niet als het Woord van God wat het is (1 Thess. 2:13) maar als door mensen bedachte verhalen (2 Petr. 1:16) is de gemeenschap opgebroken. Rond de visie op de Schrift en op de persoon van Christus vallen vandaag de beslissingen. Die moeten er ook vallen. Niet alles wat uit de kerk voortkomt is uit God. Het Woord van God moet hier ook inhoudelijk schiften. Met de oude belijdenisgeschriften kom je in onze tijd niet helemaal uit - zij zullen in onze tijd opnieuw moeten worden toegespijst tegenover mystiek aan de ene en politiek aan de andere kant. Dit 2e punt geldt met name voor de oecumenischen.

3. Hier hangt een derde punt mee samen en dat is dat het juist vandaag aankomt op de belijdenis van de continuïteit van het ene geloof in Jezus Christus naar Zijn Woord. Die in de praktijk die continuïteit verbreekt door geheel opnieuw te beginnen moet weten wat hij doet. Is dat uit God? Wie die continuïteit verbreekt door in de bestaande kerken een ander geloof in te dragen is geen deel meer van een plurale kerk, maar splitszwam of kankergezweel.

Vandaar dat wij beducht moeten zijn voor het herinterpreteren of omduiden van woorden en leerstellingen uit de traditie. Er is een theologie die op die wijze de continuïteit van het geloof verbreekt - zoals in de theologieën van P. Tillich en D. Sölle e.a.

Slotsom

Tegenover de onzekerheden die een plurale ontwikkeling van de kerk vandaag meer dan vroeger met zich mee brengt is het vandaag des te belangrijker om dat éne geloof dat wij belijden samen met heel ons voorgelicht helder te verwoorden en op onze tijd gericht samen te vatten en in praktijk te brengen.

Met de nadruk op de uniciteit van Jezus Christus als onze Verlosser en op de betrouwbaarheid van de Schrift.

Tegenover partijschappen en individualisme is het van belang om aan alle dwarsverbindingen voorrang te geven en het eigen hart te beproeven. (1 Cor. 14:36).

Vooraf echter is van belang de mogelijkheden tot een veelkleurige ontwikkeling van de kerk in onze tijd als een uitdaging te zien. Laten er maar veel kringen en gebiedsgroepen, nieuwe gemeenten en gezamenlijke activiteiten mogen komen, om zo de 20e eeuwse mens tot een 20e eeuw mens te worden. Kortom: pluralisme neen. Pluraliteit: ja.

De Christ. Geref. Kerken en wij

In het nummer van 30 september heb ik al verteld dat op 7 september jl. ds G. Mul en ondergetekende zich meldden op de synode van de Christ. Geref. Kerken, die in Rotterdam gehouden wordt.

Daar werden we hartelijk en gastvrij ontvangen.

Toen het rapport van deputaten voor samenspreking met onze kerken aan de orde kwam mochten we zelfs achter de moderamen-tafel plaats nemen. In deze „vooraan-zitting” konden we alles goed in ons opnemen.

Op onze landelijke vergadering heeft een afgevaardigde van de Christ. Geref. Kerken ons toegesproken, nadat de zaken van de samenwerking waren besproken en een besluit was genomen.

In Rotterdam ging het anders; daar werd ons het woord verleend voordat onze zaak in behandeling kwam.

Het overviel mij wat dat ik aanstonds achter de microfoon kwam. Het was niet mogelijk in te gaan op de discussie, want die moest nog plaatsvinden.

Nu had men ons tevoren het rapport van deputaten en dat van de commissie die de bespreking op de synode voorbereidde toegezonden, zodat we enigszins op de hoogte waren van wat komen zou.

Naar mijn herinnering heb ik ongeveer het volgende gezegd.

Allen zijn we er van overtuigd dat het 'n blijde dag zou zijn, wanneer de Chr. Geref., de Vrijgemaakte en de Ned. Geref. kerken elkaar zouden vinden in een eenheid van kerkelijk samenleven. Het zou duidelijkheid geven en een zegen voor land en volk zijn. Gezien het vele dat deze kerken gemeen hebben en gehoord de opdracht van onze Heiland en Koning zou het ook mogelijk moeten zijn.

Helaas weten we ook dat hier niets te forceren valt, omdat kerken, ook al hebben ze dezelfde belijdenis en kerkregering, niet zo maar aan elkaar te plakken zijn. Maar het blijft een droevige zaak. Wanneer ons in de prediking wordt gezegd dat we allen in zonde verloren zijn, buigen we ootmoedig het hoofd, maar wordt de zonde concreet aangewezen dan verandert de zaak en zijn we meestal niet thuis.

Iets dergelijks valt te beleven wanneer het om kerkelijke eenheid gaat: ieder is er voor, maar komt het op verwerkelijking aan, dan opperen we allerlei bezwaren.

Mijn leermeester wijlen ds S. G. de Graaf heb ik eens horen zeggen dat wie de eenheid van de kerk zoekt, zal ontdekken dat Christus een kruis draagt.

Zijn we bereid dit kruis op te nemen en offers te brengen voor de goede zaak van de door de Meester geboden eenheid?

DOOR H. J. VAN DER KWAST HEERDE

Vervolgens heb ik gememoreerd hoe op onze landelijke vergadering steeds de verhouding tot de Christ. Geref. Kerken in het oog is gehouden en speciale aandacht gesteld op het feit dat ongeveer dertig studenten uit onze kerken hun opleiding in Apeldoorn ontvangen, hetgeen de broeders toch wel enige hoop voor de toekomst mag geven wat de prediking in onze kerken betreft.

De discussie ter synode nam die dag ruim vijf uur in beslag en

toen was men nog niet tot besluitvorming gekomen.

De landelijke pers heeft tamelijk uitvoerig aandacht gegeven aan deze bespreking. Grote kranten-koppen als: *Eenheid met Nederl. gereformeerden stagneert*; *Christ. gereformeerden zetten samenwerking op laag pitje* (Trouw); *Verdeeldheid over eenheid op Christ. geref. synode*; *Pessimisme over relatie tot Nederl. geref. kerken* (Ned. Dagblad); *Chr. Geref. Synode niet klaar met verhouding tot Ned. Geref.* (Reform. Dagbl.) hebben bij velen de indruk gewekt dat het met de samenwerking maar droef gesteld is.

Nu neemt men in de pers graag wat opvallende uitspraken over en zo kan er een vertekend beeld ontstaan.

Inmiddels is uit volgende verslagen over de synode duidelijk geworden dat men in deze kerken, die altijd zo goed de onderlinge eenheid konden bewaren te maken krijgt met wat in „Trouw” genoemd is: „de blijkbaar zeer broze eenheid in de Christ. Geref. kerken, die de komst van een gezangenbundel niet zou overleven.” Nu hebben alle kerken in deze tijd van geestelijke crisis te maken

Redactie

Ir. A. W. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. E. R. Postma
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

met het levensgevoel van onze dagen en de vragen die uit een erg gecompliceerde samenleving opkomen.

In een levende kerk zal altijd verschil in inzicht blijven en wie zal dit euvel duiden.

Wanneer wij als *Nederl. gereformeerden met de Christ. gereformeerden samen op weg gaan* betekent dit dat we *solidair* moeten zijn, *bereid om elkaars lasten te dragen*.

In de Christ. Geref. kerken bestaat een vereniging: *Bewaar het Pand*. Deze vereniging belegt ont-

ZUIVERING

Het tweede deel van het biografisch lexicon voor de geschiedenis van het nederlandse protestantisme is verschenen en ik las daarin een artikel over prof. dr A. A. van Schelven. Ik heb hem nooit gekend en deze notitie is dan ook niet bedoeld als een poging tot eerherstel voor hem of als een beoordeling van zijn werk. Iemand als prof. A. Th. van Deursen is op dit terrein bevoegd tot oordelen; ik niet. Van Schelven is in de gehele gereformeerde wereld hoog gewaardeerd als schrijver van werken over Willem van Oranje, Marnix, „Het recht van opstand”, de drie delen over het Calvinisme gedurende zijn bloeitijd enz. Hij was een zoon van één van de voormannen van de „doleantie” (1866), is zelf Geref. predikant geweest, o.m. in Vlissingen en daarna hoogleraar in de geschiedenis aan de V.U. in Amsterdam. Kort vóór en in de oorlog zorgde hij aan die universiteit en in de gereformeerde kring voor enorme deining, doordat hij lid werd van het Zwarte Front van Arnold Meyer. Gerucht makend was een gesprek met hem in het „Nederl. Dagblad”, het door de Duitsers gesubsidiëerd dagblad van dat

Pastorale notities

A. H. ALGRA Sr. MAASSLUIS

zwarte front. Het huidige „Nederl. Dagblad” heeft met het „duits-vriendelijke” dagblad uit de jaren dertig en veertig alleen de naam gemeen.

Vanwege Van Schelven hielden vele leden hun contributies in en de leiding van de V.U. kon hem niet langer verdragen. Het is op ontslag uitgedraaid. De grote vraag blijft: hoe kon een groot kenner van het Calvinisme zich aangetrokken gevoelen tot een fascistische beweging? Een landverrader was hij niet; trouwens, van zijn thuiswonende kinderen waren er die actief werkzaam bleken in het „verzet”. En de instanties, die zich met de „zuivering” na de oorlog bezig hielden, hebben hem niet schuldig bevonden.

Dan denk je: „De kinderen dezer wereld gaan omzichtiger met hun

mensen om, dat de kinderen des lichts”. Het artikel in het lexicon beoogt nl. dat Van Schelven al een aantal jaren steeds meer in een isolement geraakt was, enerzijds doordat hij in z'n omgeving als hooghartig overkwam, terwijl hij toch zeer vriendelijk kon zijn, anderzijds ook door zijn lijden. Hij was nl. zwaar astma-patiënt. Hier weet ik wat van. Mijn moeder is, op vrij jonge leeftijd nog, in een aanval van haar astma gestikt, maar je hebt als zoon dan ook al lang ervaren, hoe die vreselijke kwaal invloed heeft op iemands karakter en op z'n gedrag.

De V.U. zat uiteraard met de kwestie van de gereformeerde gronddag, als gevolg waarvan Van Schelven moeilijk te handhaven was.

De V.U. is weliswaar de kerk niet, maar hebben kerkeraden en andere kerkelijke instanties wel altijd begrip gehad voor de achtergronden en de moeiten van figuren die problemen opleverden? Van Schelven was „fout”, zo was toen de radikale conclusie en hij moest opstappen. In de „wereld” is men vaak lankmoediger en vindt men een weg, om iemand niet te verbitteren. Voor likwidatie van zo iemand schrikt men dáár terug.

moetingsdagen, lees ik in de Weker en loopt het gevaar dat men en front vormt in de kerken. In deze kringen leeft bezorgdheid over ontwikkelingen in het kerkelijk leven en dat is een zeker recht, maar het is niet recht wanneer in die bezorgdheid onze kerken het ontgelden moeten.

Een intern-kerkelijke problematiek wordt dan als bezwaar ingebracht tegen de samenwerking en dat is niet billijk.

Wanneer er aanmerkingen worden gemaakt op onze kerken over zaken die men ook in eigen huis vindt denk je dit alles aanhorende zo nu en dan: medicijnmeester genees uzelve.

Laat niemand nu denken dat er alleen negatief gesproken is.

Dit demonstreerde zich treffend bij de behandeling van de brief van onze landelijke vergadering, die we intussen hebben gepubliceerd. In het rapport van de commissie van de synode stond over deze brief o.a. te lezen: „In deze brief valt op de hoopvolle toon, vooral uitkomend in het bijgevoegde „perspectief”. Uw commissie is van oordeel dat deze brief meer optimistisch dan realistisch is - een optimisme waar gelet op de ervaringen op dit ogenblik weinig grond voor is”.

Tegen deze zinsnede in het rapport werd door meerdere afgevaardigden, soms zeer bewogen, geprotesteerd. Men hoorde in die brief het broederhart spreken en nam afstand van de koele constatering in het rapport.

Een merkwaardige situatie: de kille zakelijkheid nu bij de Christ. Geref. en een warme bewogenheid bij ons. (‘t kan verkeren).

Voor wie de indruk mocht hebben dat er alleen maar negatief over de toenadering is gesproken, kunnen ds v. d. Brink, dr Mul en ondergetekende getuigen dat door deputaten en onderscheiden leden van de synode de zaak van harte en kundig is bepleit.

Wij hadden het niet beter gedaan. Niet te ontkennen valt dat er nog al wat - meest oude - bezwaren tegen ons kerkelijk leven waren en dat we wat de besluitvorming betreft niet vooruit zijn gegaan.

In een volgend artikel hoop ik op die bezwaren terug te komen.

De broeders in Rotterdam wensen we veel wijsheid van de Geest des Heren toe.

Heerde, 1 oktober 1983

Normen en feiten in verband met het kernwapen-vraagstuk (1)

De redactie van de Shalom-krant nodigde dit voorjaar de heer L. van Driel te Nieuw-Lekkerland en mij uit om een publieke discussie te voeren over vragen rondom het kernwapen-probleem. Wij gaven gevolg aan dat verzoek en het resultaat is te vinden in genoemde Shalom-krant van dit jaar die in augustus verschenen is. Mijn ijver was echter te groot geweest, zodat niet alles wat ik in antwoord op de vragen van de heer Van Driel geschreven had kon worden opgenomen. Toch zou ik het jammer vinden wanneer mijn overvloedige schrijfsels in de prullebak verdwenen. Vandaar dat ik ze in ons blad plaats. Mijn gesprekspartner had er zijn verbazing over uitgesproken dat terwijl christenen de onderlinge discussie over vraagstukken als abortus en euthanasie in de regel sterk laten bepalen door bijbelse NORMEN, hun gesprek over kernwapens opeens overwegend beheerst wordt door de praktische FEITEN. Hij vroeg mij of ik die verbazing herkende en deelde. Ik schreef daarop terug dat dat niet het geval was en wel om de volgende redenen:

Elkaar ten goede houden

1) In de eerste plaats wil ik ingaan op de suggestie die ervan uitgaat als deze twee dingen tegenover elkaar worden gesteld: enerzijds het feit dat orthodoxe christenen in de regel abortus en euthanasie afwijzen en anderzijds het feit dat diezelfde christenen het hebben of aanhouden van kernwapens goed praten. Het eerste zou goede zorg voor het ons van God geschonken leven verraden, terwijl het tweede met die goede zorg onder de indruk van de feiten een loopje zou nemen. Ik wil mij tegen deze suggestie krachtig verzetten. Het hebben of aanhouden van kernwapens kan *evengoed* als het afwijzen van abortus en euthanasie vrucht zijn van goede zorg voor het leven als goddelijk geschenk. In de genoemde tegenoverelkaarstelling proef ik steeds het onuitgesproken verwijt dat bedoelde christenen de vragen rondom oorlog en vrede vanuit een verkeerde realiteitszin aan het gezag van de Heilige Schrift onttrekken; dat ze daarover een kwaad geweten hebben en dat ze daarom op dit punt met de bijbel eigenlijk geen raad weten. Dit is toch niet waar. Het lijkt me daarom voor een goede discussie noodzakelijk dat de gesprekspartners van elkaar (dus in heuse wederkerigheid) aannemen dat het hun beiden achter de Bijbel aan om het behoud van het leven en de vrede gaat en dat ze zich beiden in de keuze van de middelen daartoe door de Heilige Schrift willen laten leiden. Daarbij doet zich dan inderdaad onder hen een ingrijpend verschil voor: de één wil op de bedreiging met kernwapengeweld in navolging van de bergrede reageren met weerloosheid (of althans met het afzien van een machts-balans), de ander denkt dit geweld van de aanvaller te keren door in navolging van Romeinen 13 te dreigen met het tegen-geweld van het overheids'zwaard', - maar beiden gaat het om het behoud van het goede leven en de goede schepping en het luisteren naar het goede Woord van God. Als

DOOR H. DE JONG AMSTERDAM

we reden menen te hebben de ander in deze bedoeling te wantrouwen, komt de discussie in een heel ander licht te staan, ja kan ze eigenlijk niet eens gevoerd worden.

De grenzen van de norm

2) Maar is het dan toch niet zo dat de tegenstanders van de eenzijdige afschaffing of vermindering aan de feiten een grotere plaats inruimen dan de voorstanders? Inderdaad is dat het geval en ik maak me nu op om te gaan uitleggen waarom dat zo is. We moeten hier wat langer bij stil staan omdat de zaak vrij ingewikkeld ligt. Het gaat hierbij om de vraag of wat de Here Jezus over de weerloosheid gezegd heeft („Zo wie u op de rechterwang slaat, keer hem ook de andere toe”, Matth. 5:39) in deze zin tot een algemene norm verheven kan worden dat ze als leefregel dwingend wordt opgelegd ongeacht wat voor feiten daar ook tegenover staan. Mijns inziens kan dat niet. Zelfs binnen de grenzen van de christelijke gemeente is dat onmogelijk. Deze regel is namelijk door de Here zo geestelijk gesteld dat elke gedachte aan een uiterlijk te hanteren wet maar beter achterwege kan blijven. Wij geven dit geweldige woord aan elkaar door en houden het elkaar voor, maar laten het verder aan de Heilige Geest over wat ervan in het leven van de broeder of zuster naast ons terecht komt. Zelf, persoonlijk, voor éigen leven gaan we er evenwel als het goed is een voortdurende worsteling mee aan, dat wel. Maar de christelijke kerk is niet groot geworden doordat de christenen elkaar hiertoe gingen verplichten met tucht of sancties in geval van nalatigheid. Veeleer doordat christenen zelf, eigener beweging en gestimuleerd door el-

kaar, het hier en daar met vallen en opstaan gingen praktiseren, in persoonlijke navolging van hun Heer. En, moet je begrijpen, zo gaat dat dus toe onder christenen, dat wil zeggen onder mensen wier leven onaantastbaar geborgen is in God en die derhalve het risico dat aan het opvolgen van deze regel verbonden is zonder bezwaar zouden kunnen nemen. Toch heerst onder hen zelfs nog grote schroom bij het verplicht stellen van dit gedrag, vanuit het besef natuurlijk om wat voor verhevens het hier gaat. Maar als we onderling al schroomvallig zijn op dit punt, hoe grote terughoudendheid is dan wel niet gepast waar het de wereld betreft? In de wereld immers ontmoeten we mensen die 'geen deel dan in dit leven hebben'. Hun lijfelijke leven is het enige dat ze bezitten. Is het dan niet absurd van hen te vragen dat ze dit allerkostbaarste wat ze hebben blindelings in de waagschaal stellen? Zonder dat daar voor hen enige geborgenheid in leven en sterven tegenover staat?

Dat is toch maaïen waar niet gezaaid is? Geef de mensen éerst 'n evangelische grond onder de voeten en toon ze dan wat de mogelijkheden zijn van een verlost leven. De gemeente kan toch zeker met dit hoogste gebod de straat niet opgaan alsof het allemanswaar was? In het algemeen moet ze al terughoudend zijn om met de wet van God naar buiten te treden. Ze wordt daarmee zo gemakkelijk misverstaan. Het evangelie is haar sterkste troef. Waar dat geloofd wordt kan er pas gehoorzaamheid aan Gods wet groeien, vrijwillig en voor Gods aangezicht.

Binnen en buiten

Maar is dit nu uit een oogpunt van normatief denken geen slap gepraat? En een uitwijken voor de feiten? Laat ik dan als kroongetuige voor dit 'slappe gepraat' de apostel Paulus oproepen, die ik nu via een wat uitvoeriger citaat aan het woord laat komen. In verband met het voorkomen van een zeer ernstig geval van hoererij in de gemeente van Korinthe schrijft hij het volgende: „Ik schreef u reeds in mijn brief dat gij niet moest omgaan met hoereers; niet met de hoereers uit deze wereld in het algemeen of met de geldgierigen en oplichters of afgodendienaars, want dan zou men wel uit de wereld moeten gaan. Nu evenwel schrijf ik u dat gij niet moet omgaan met iemand die onder de broedernaam een hoereerder, geldgierige, afgodendienaar, lasteraar, dronkaard of oplichter is; met zo iemand moet gij zelfs niet samen eten. Staat het soms aan mij hen te oordelen die buiten zijn? Oordeelt ook gij niet (alleen) hen die in uw kring zijn? Hen die buiten

zijn zal God oordelen. Doet wie niet deugt uit uw midden weg" (1 Kor. 5: 9-13). Moet je nagaan, het gaat hier over die geboden die als norm veel duidelijker en op een veel breder basis overeind staan dan de door Jezus aanbevolen weerloosheid. Is voor de bijval van de laatste een hoog-geestelijk leven vereist, de eerstgenoemde dingen kunnen ook zelfs vanuit het meest verstokte ongeloof nog beaamd worden. Hoererij, dronkenschap, laster, - vraag in een ruw café niet of de aanwezigen zich daarvan onthouden, maar als ze hun oordeel over deze zonden moeten geven dan zal ook de meest aangeschotene niet 'goed' zeggen maar 'verkeerd'. De zonde die Paulus in dit gedeelte als ontoelaatbaar aanwijst, werd dan ook prompt door de buitenwacht streng veroordeeld (vs. 1). En toch, hoe parallel de meningen van kerk en wereld op dit gebied ook liepen en lopen, tóch maakt Paulus verschil tussen binnen de gemeente en daarbuiten. Binnen de gemeente is hij streng, daarbuiten niet. Binnen de gemeente oordeelt hij, daarbuiten niet. Waarom? Heeft hij een dubbel normen-stelsel? Nee, maar hij beseft dat je dezelfde geboden 'binnen' en 'buiten' niet met even grote kracht tot geldigheid kunt brengen; dat je binnen de gemeente de gehoorzaamheidsplicht evangelisch kunt aanbinden („Denk er om, de Heer heeft er zijn leven voor gegeven!”) en buiten de gemeente niet. Binnen de gemeente zegt de apostel: „Van hoererij... mag onder u zelfs geen sprake zijn...” (Ef. 5: 3), maar buiten de gemeente is daar niet alleen wél sprake van maar moeten de christenen met de bedrivers ervan nog omgaan ook. „Anders zou men wel uit de wereld moeten gaan”, klinkt het heel nuchter uit Paulus' mond.

Ik geef toe dat in Paulus' dagen die grens tussen 'binnen' en 'buiten' op dit punt scherper en duidelijker te trekken viel dan in onze tijd. Wat wij nu 'buiten' noemen is immers grotendeels eens 'binnen' geweest en veel bijbelse beseffen leven er dan ook nog vaag voort. Maar voor ons aangelegen punt (weerloosheid) maakt dat verschil tussen vroeger en nu toch niet veel uit. Daarom geloof ik dat het aangehaalde gedeelte uit de Korinthiërs ons werkelijk verder kan helpen. We kunnen eruit concluderen dat naarmate wij als christenen de blik van ons af naar buiten richten de feiten meer gaan opwegen tegen de normen. Niet natuurlijk dat dit ons eigen gedrag zal mogen beïnvloeden; we hebben het nu immers over het tot algemene gelding brengen van het goddelijke gebod. Welnu, dat heeft dus zijn zeer duidelijke beperkingen. Veel hangt daarbij ook af van de aard van het gebod waarmee de gemeente naar buiten treedt. Voor een anti-abortus-program zal zij meer steun van niet-gelovige zijde kunnen ontvangen dan voor een weerloosheids-pleidooi, omdat het gebod tot bescherming van het leven gemakkelijker beaamd kan worden dan Jezus' eis om de andere wang to eete keren.

(wordt vervolgd)

Enkele facetten van het begrip 'waarheid' in het Nieuwe Testament (2)

Keren we nu terug naar de tekst die ons uitgangspunt vormde, 1 Joh. 2: 8, dan moeten we helaas constateren, dat ons onderzoek van de andere teksten in deze brief waar sprake is van 'de waarheid in ons' in zeker opzicht misschien wel verhelderend is geweest, maar toch voor het verstaan van deze tekst geen uitkomst schijnt te brengen. De context - de pericope 2: 7-11 - vertoont nl. niet de typische elementen die we in de tot nu toe besproken schriftplaatsen vonden: er is hier geen uitgesproken of impliciete tegenstelling tot het begrip 'leugen' ('bedrog, misleiding, valse leer') te constateren; en van 'getuigen' of van een 'eet' is geen sprake.

We zullen dus voor het vaststellen van de betekenis die 'waarheid' (of 'het ware') hiër heeft nog verder moeten zoeken. Dat doende stiet ik op twee merkwaardige, onderling overeenkomende formuleringen in het evangelie van denzelfden apostel, nl. in 4: 23, 24 en in 1: 14-17.

Joh. 4: 23, 24

De eerstgenoemde tekst maakt deel uit van het gesprek tussen Jezus en de Samaritaanse vrouw. Op haar vraag, of men nu in Jeruzalem dient te aanbidden of op de berg van Samaria, antwoordt Jezus: „De ure komt, dat de ware aanbidders den Vader zullen aanbidden in geest en waarheid. God is geest; en die Hem aanbidden moeten Hem aanbidden in geest en waarheid”. Let u even op de wijze van uitdrukken:

- a) geest en waarheid
- b) geest
- c) geest en waarheid

Allereerst merken we op, dat het bij 'geest' gaat om iets dat kenmerkend is voor God, iets waarmee God om zo te zeggen te identificeren is: „God is geest”, zo heet het hier. De identificatie van God met 'waarheid' daarentegen wordt hier niét gemaakt. Er staat niet 'God is waarheid' of 'God is geest en waarheid'. Wat moet dan in de uitspraken waardoor de zin „God is geest” geflankeerd wordt de toevoeging „en waarheid”?

Om dat op het spoor te komen, moet men m.i. met name letten op het feit dat Jezus hier een onderscheid noemt tussen de *oudtestamentische en de nieuwtestamentische situatie*; en dat de nieuwtestamentische aanbidders gesierd worden met het bijvoeglijk naamwoord 'waar'.

Nu correspondeert op het zelfstandig naamwoord 'waarheid' in de betekenis die we de vorige maal ontdekten soms ook ditzelfde bijvoeglijk naamwoord 'waar'. We komen dat bijvoorbeeld tegen in 19: 35 „En die het gezien heeft, heeft ervan getuigd; en zijn ge-

DOOR D. HOLWERDA ZUIDHORN

tuigenis is waarachtig, en hij weet dat hij de waarheid spreekt”. Daar betekent 'waar' (of 'waarachtig') zoveel als: in overeenstemming met de feiten; dus *betrouwbaar*. (Vgl. ook Openb. 3: 14 „Dit zegt de Amen, de getrouwe en waarachtige getuige”. Een ander voor-

beeld vinden we in Joh. 8: 16 „indien Ik al oordeel, dan is mijn oordeel waarachtig”. Een oordeel van een rechter is 'waar(achtig)', als het gebaseerd is op de hem bekend geworden feiten. Hier betekent 'waar(achtig)' dus ongeveer hetzelfde als 'rechtvaardig'. Dat blijkt ook ten overvloede uit Openb. 16: 7 „Ja, Heere God, almachtige, uw oordelen zijn waarachtig en rechtvaardig”.

Maar het is duidelijk, dat 'waar(achtig)' hier in Joh. 4: 23 anders is bedoeld. De betekenis wordt doorzichtig, als men eens kijkt naar Joh. 6: 32, waar Jezus zegt: „Ik verzeker u, niet Mozes heeft u het brood uit de hemel gegeven, maar mijn Vader geeft u het ware brood uit de hemel. (33) Want het brood van God is: Hij die uit de hemel neerdaalt¹⁾ en leven geeft aan de wereld”. Die bepaling 'waar' herhaalt Jezus nog eens - in een iets gewijzigde vorm, maar zakelijk maakt dat geen verschil - in v. 55 „want mijn vlees is ware spijs en mijn bloed is ware drank”; waarbij Hij nog eens terugkomt op de vergelijking met het brood van Mozes (v. 58): „Dit is het

¹⁾ Omdat 'brood' in het Grieks manlijk is (niet onzijdig, zoals in het Nederlands) kan men deze laatste woorden ook zo opvatten: „het (brood) dat uit de hemel neerdaalt”. Zo zullen blijkens de reactie in v. 34 de Joden Jezus' woord hebben verstaan.

Te Berde

Een ander boek dat verschenen is ter gelegenheid van de herdenking van Luther's 500-jarige geboortedag is dat van Dr M. Ruppert getiteld „Luther en de boerenopstand”. Het is verschenen bij Kok in Kampen. In het vorige week genoemde boekje van Ds M. F. Sander staat een nawoord van Dr W. Aalders en Ds D. v. Heyst, dat eindigt met het citeren van de Schmalkaldische Artikelen, een van de Lutherse belijdenisschriften. „Wij moeten ons wachten voor de enthousiasten, als daar zijn de wederdopers, de pausgezinden, de humanisten. Dat enthousiasme zit diep in Adam en zijn kinderen van de aanvang tot het einde der wereld; het is het vergif, hun door de oude draak in het paradijs ingestort, en tot op vandaag de oorsprong, kracht en macht van alle ketterij”. Hier wordt bedoeld dat niet luisteren naar de Schepper, de God en Vader van onze Here Jezus Christus, maar het luisteren naar eigen hart. Het is de opstand van elke zonde, het verlangen als God te zijn. Een verlangen dat bij godsdienstige mensen vaak gepaard gaat met een beroep op de Geest en de inwendige stemmen. Dat enthousiasme had zich mees-

ter gemaakt van groepen boeren in Luther's dagen en het heeft hem met schrik vervuld. Luther heeft zich woedend gekeerd tegen de boeren, die opstanding waren en vooral tegen Thomas Müntzer, een warrige en opstandige geest die meende dat het gericht hier moest worden voltrokken en daarom zich aan het hoofd stelde van de opstand. en Thomas Müntzer is door zijn houding vooral in het Marxisme geannexeerd als een van de eersten, die de klassenstrijd voert. Ernst Bloch heeft een boek over Müntzer geschreven met als titel Thomas Müntzer, theoloog van de revolutie. Dat boek was van het jaar 1921. Het wordt nog steeds herdrukt. Ik heb een uitgave van het jaar 1969.

Luther is vaak verguisd om zijn houding tegenover de boerenopstand. Dr Ruppert maakt duidelijk dat de Marxisten een spelletje spelen als ze Müntzer voor hun kar zetten. Luther's woodkeus was niet altijd even fraai, ook niet in de boerenopstand, maar hij was wel trouw aan de Schrift toen hij zich tegen de boerenopstand keerde. Want we moeten ons inderdaad hoeden voor het enthousiasme van de Adam in ons allen. En wie denkt hier het koninkrijk Gods te moeten stichten is vervallen van de Reformatie en, wat erger is, ook van de Schrift.

H. Amelink, Aalten

brood dat uit de hemel is neergedaald, veel beter dan ²⁾ wat de vaderen aten: zij zijn gestorven, maar wie dit brood eet zal in eeuwigheid leven".

Ook hier wordt een outestamentische situatie vergeleken met een nieuwtestamentische: Jezus vergelijkt het brood dat Mozes de Israëlieten in de woestijn deed eten (het manna) met het brood dat Hij aandraagt (Zichzelf). En dat laatste, dat nieuwtestamentische brood noemt hij dan „het ware brood”. Kennelijk betekent dat dus: het *eigenlijke* brood, dat wat *pas helemaal* -, dat wat *pas ten volle* brood kan heten; in tegenstelling tot de oudtestamentische 'schaduw', de provisorische uitbeelding van het echte brood dat nog komen moest.

In een vergelijkbare zin gebruikt ook de schrijver van de brief aan de Hebreeën het woord 'waar', als hij in 8:2 en 9:24 spreekt van „de ware tabernakel” of „het ware heiligdom” (nl. de hemel), waarin de *nieuwtestamentische* hogepriester (Christus) binnenging, in tegenstelling tot het aardse heiligdom, waarin de *oudtestamentische* priesters dienden.

Dezelfde tegenstelling tussen O.T. en N.T. ligt waarschijnlijk - of schoon de tegenhanger niet met name genoemd wordt - ook achter het woord van Jezus uit Joh. 15:1 „Ik ben de *ware* wijnstok”. De oudtestamentische wijnstok is nl. Israël: Ps. 80:9-16; Jer. 2:21 (vgl. daarmee reeds Deut. 32:32; Ezech. 15:2-8, 19:10-14; Hos. 10:1.³⁾)

Vergelijken laat zich verder nog Luc. 16:11, waar overigens de tegenstelling niet loopt tussen O.T. en N.T., maar tussen het leven hier op aarde nu en het leven hierna: „Indien gij dus niet getrouw geweest zijt ten aanzien van den onrechtvaardigen Mammon, wie zal u dan het *ware* goed toevertrouwen?”. Deze laatste tekst is - of schoon hij niet helemaal valt binnen het kader van de eerder genoemde teksten - toch bijzonder dienstig: hij onderstreept nl. het feit dat 'waar' in zulke contexten gezegd wordt van iets *dat rechtstreeks bij God vandaan komt*. Het *ware* brood is „het brood van God”, Joh. 8:33. En datzelfde geldt van de *ware* drank (v. 55); dus uiteraard ook van de *ware* wijnstok (15:1). De *ware* tabernakel is die „welke de Heere heeft opgericht, niet een mens”, Hebr. 8:2 (vgl. ook in 9:24 „niet met handen gemaakt”). Het *ware* goed is wat ons straks wordt ter hand

²⁾ De woorden die hier in de griekse grondtekst staan ('ou kathoos') betekenen letterlijk 'niet zoals', maar worden in het Grieks - evenals andere verbanden met 'ou kata...' - meermalen gebruikt in de zin van: 'wat nu volgt kan de vergelijking met het eerste niet doorstaan; het haalt daar niet bij'. Vandaar dus dat ik voor de hier gegeven vertaling koos.

³⁾ Behalve met een wijnstok wordt Israël ook wel vergeleken met een wijngaard: Jes. 5:1-7; Jer. 12:10.

gesteld „in de eeuwige tenten”, Luc. 16:9; het zijn „de schatten in de hemel”, Mt. 6:20.⁴⁾

Nu, als het bijvoeglijk naamwoord 'waar(achtig)' zo gebruikt wordt, nl. om het *eigenlijke*, het *volle* te karakteriseren dat God in de nieuwe bedeling in zijn Zoon, Jezus Christus, heeft doen komen, dan valt te verwachten, dat dit met het zelfstandig naamwoord 'waarheid' ook het geval zal zijn. Zeker dus in een tekst waarin naast het bijv. nmw. 'waar'-in-deze-zin ook het zelfst. nmw. 'waarheid' wordt gebezigd, zoals in Joh. 4:23, lijkt het mij juist aan 'waarheid' deze betekenis te hechten. Ik denk daarom, dat daar met 'waarheid' aan het voorafgaande 'geest' niet een inhoudelijk nieuw begrip wordt toegevoegd, maar dat daarmee 'geest' wordt gekarakteriseerd als het ware wezen van God, als het *eigenlijke* aan God, zoals zich dat pas in het N.T. ten volle manifesteert, terwijl het O.T. er nog slechts de vage contouren van te zien gaf. Zonder twijfel ondervonden ook de oudtestamentische bidders de werking van den 'Geest'. Anders had David niet kunnen bidden: „Neem Uw Heiligen Geest niet van mij” (Ps. 51:13). Maar de binding aan die ene plaats, de tempel te Jeruzalem, duidde erop - evenals zoveel andere „bepalingen voor het vlees, opgelegd tot de tijd van het herstel” (Hebr. 9:10) - dat de Geest nog niet de volle arm-slag had. (Geheel in dezelfde lijn ligt het, als Paulus in 2 Cor. 3:17 zegt: „De Heere nu is de Geest; en waar de Geest des Heeren is, is vrijheid”. Hij schrijft dat aan het slot van een vergelijking tussen de oude bedeling, die hij kenmerkt als die van de letter die doodt, en de nieuwe bedeling, die hij beheerst ziet door „den Geest van den levenden God” (v. 3), die ook levend *maakt* (v. 6).) Pas in Christus krijgt de Geest de *volle* ruimte; dan vallen alle belemmerende bepalingen weg. In Hem is het uur der 'waarheid' aangebroken.)

Joh. 1:14-17

Een vrij zuivere parallel van de uitdrukkingwijze in Joh. 4:23, 24 vinden we in Joh. 1:14-17. Daar wordt van het Woord gezegd: het is „vol van *genade en waarheid*” en dan vervolgt de evangelist ⁵⁾ al-

⁴⁾ Lang geleden wees ik er al eens op, dat het nieuwtestamentische in tegenstelling tot het oudtestamentische in het N.T. nogal eens wordt aangeduid als 'hemels' tegenover 'aards' (Opbouw 3de jrg. blz. 283 en 289). In een later artikel heb ik getracht aan-nemelijk te maken, dat de bepaling 'Gods' soms ook gebruikt wordt om het nieuwtestamentische aan te duiden (Opbouw 10de jrg. blz. 181 en 189). Bij het schrijven van laatstgenoemde artikelen rees al het vermoeden, dat ook 'waar' en 'waarheid' in deze zin worden gebruikt. Dat vermoeden is nu bevestigd.

⁵⁾ V. 15 onderbreekt even het betoog, om te verwijzen naar het getuigenis van Johannes den Doper. (Vergelijkbaar is wat er gebeurt in vv. 6-8) V. 16 sluit dan ook niet aan bij v. 15, maar bij v. 14, wat ook duidelijk is te zien: het woord „volheid” (16) knoopt aan bij „vol” (14). M.I. zou men het

dus: „Immers uit zijn volheid hebben wij allen *genade*...⁶⁾ ontvangen. Want de wet is door Mozes gegeven, *de genade en de waarheid* zijn door Jezus Christus gekomen”. Achtereenvolgens is er dus sprake van

a) genade en waarheid

b) genade

c) genade en waarheid.

Weer hetzelfde patroon dus als in 4:23, 24.

Er is trouwens ook een sterke innerlijke verwantschap met deze tekst aanwijsbaar. Om te beginnen gaat het ook hier over de vraag, *wie en hoe God nu eigenlijk is*. Dat blijkt uit de slotzin van dit gedeelte: „Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon... heeft Hem ons duidelijk gemaakt” (v. 18). In de tweede plaats wordt er een vergelijking gemaakt tussen de oude en de nieuwe bedeling: de genade van Jezus Christus wordt geplaatst tegenover de wet van Mozes. En tenslotte: als men het *wijdere* tekstverband in rekening brengt, ziet men ook hier weer het bijv. nmw. 'waar(achtig)' opduiken, nl. in v. 9, waar sprake is van „het waarachtige licht”. En dit staat hier kennelijk niet in tegenstelling tot 'een vals licht', 'een dwaallicht', maar betekent zoveel als: het volle licht, in onderscheiding van het zwakke schijnsel dat dit vooruitwierp. Ook het oudtestamentische woord Gods, zowel het scheppend woord van Gen. 1:3 als het herscheppend woord, vanaf de Sinaï gesproken, was een licht (Ps. 119:105). Maar de Heere voerde onder Israël, om zo te zeggen, nog dimlicht. Het volle licht ontstak Hij pas in Jezus Christus.⁷⁾

Ook in deze tekst wil de toevoeging 'en waarheid' na 'genade' dunkt mij zeggen, dat in de genade het wezen van God echt onthuld wordt. In de genade die in Jezus Christus verschijnt toont God om zo te zeggen zijn ware gezicht. Niet als zou Hij in de mozaïsche wet Zich van een masker hebben voor-

begrip van deze proloog (vv. 1-18) kunnen dienen door typografisch wat relief aan te brengen: door nl. de verzen 6-8 en v. 15 iets te laten inspringen. Dit eenvoudige middel zou ook op andere plaatsen het verstaan van de bijbeltekst kunnen dienen.

⁶⁾ Ik laat de moeilijk helemaal bevestigend te verklaren woorden „de genade” (eigenlijk staat er „in plaats van genade”) nu maar even weg.

⁷⁾ Toch gaat het ten diepste om één en hetzelfde licht: dit waarachtige licht was degene door Wien toch ook de wereld van den beginne was gemaakt. Vgl. ook 2 Cor. 4:6.

zien, dat Hem onherkenbaar maakte. Nee, God droeg onder de oude bedeling geen masker, maar wel had Hij zijn gelaat verhuld. En Jezus Christus doet pas uit de doeken, hoe genadig Gods aangezicht nu eigenlijk wel is (v. 18).

aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa

Als God vóór ons is...

Naar Romeinen 8:31-39

1. *Wanneer de Heer der heren zich vóór ons heeft verklaard, wie kan ons dan nog deren in hemel of op aard? Zijn Zoon heeft Hij gegeven, het Lam voor ons bereid: met Hem schenkt God ons leven in onaantastbaarheid.*
2. *God noemt ons zijn beminden: wie is het die verdoemt? Wie oordeelt nog Gods kinderen die Hij rechtvaardig noemt? 't Is Christus die door lijden verrees tot heerlijkheid, die aan Gods rechterzijde voortdurend voor ons pleit.*
3. *Wie zal ons dan nog scheiden van Christus, van ons Hoofd? Of is er enig lijden dat ons zijn liefde roofst? Verdrukking of benauwdheid, vervolging of het zwaard? Of honger soms? of naaktheid? Zijn trouw blijft ons bewaard!*
5. *Al worden wij als schapen ter slachtbank weggeleid de Herder zal niet slapen: Hij redt wie voor Hem lijdt. Hij doet ons overwinnen, zelfs over dood en graf: Die zich voor zijn beminden volkomen overgaf.*

is onze zekerheid: geen macht, hoe hoog verheven, die ons van Christus scheidt; geen hoogte en geen diepte, heden noch toekomst weert van ons Gods grote liefde in Christus, onze Heer.

Joop Klein, Rijswijk

Melodie: „Ist Gott für mich, so trete” (Liedboek 90)
alt.: „Befiehl du deine Wege” (Liedboek 427)

aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa

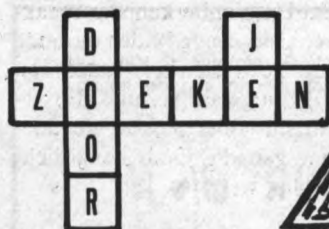
Zoudt u gelukkig getrouwd willen zijn?

Bel of schrijf naar het

„Christelijk Huwelijksbureau”

POSTBUS 8 — 7450 AA HOLTEN

TEL. 05483 - 3277

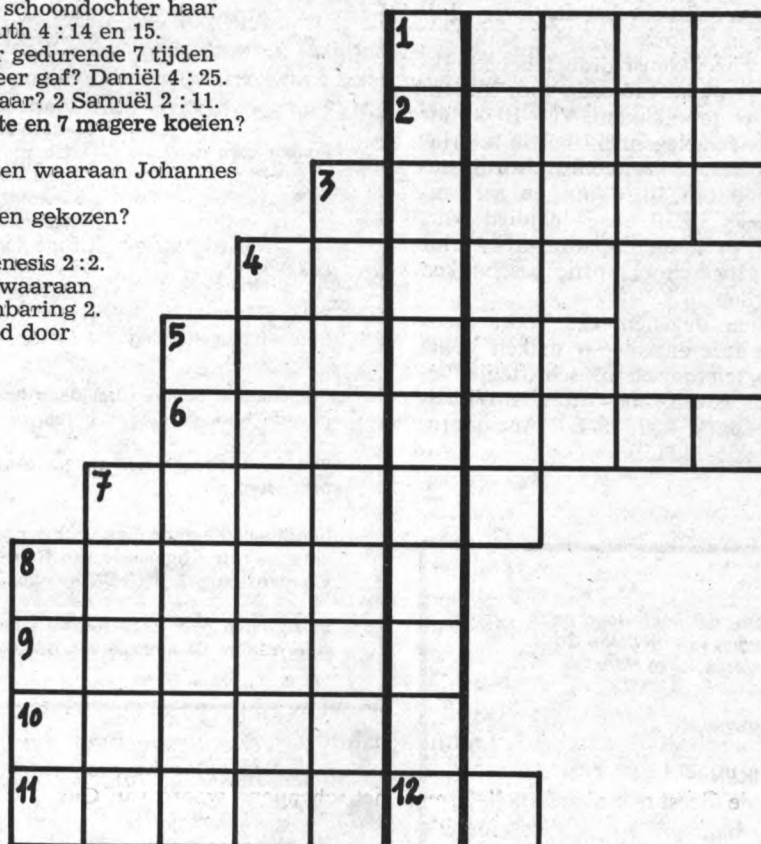

Misschien heb je weleens gehoord dat de getallen die in de Bijbel voorkomen, vaak een bepaalde betekenis hebben. Het getal ZEVEN komt ook dikwijls in de Bijbel voor. Dat kun je zien bij de volgende vragen. In iedere regel komt het getal 7 voor. De antwoorden moet je in de figuur invullen.

1. Tegen wie werd gezegd dat haar schoondochter haar meer waard was dan 7 zonen? Ruth 4 : 14 en 15.
2. Wat moest koning Nebukadnezar gedurende 7 tijden eten toen hij God niet meer alle eer gaf? Daniël 4 : 25.
3. In welke stad regeerde David 7 jaar? 2 Samuël 2 : 11.
4. Welke koning droomde van 7 vette en 7 magere koeien? Genesis 4 : 1-4.
5. Hoe heette één van de 7 gemeenten waaraan Johannes een brief schreef. Openbaring 3.
6. Voor welke taak werden 7 mannen gekozen? Handelingen 6 : 1-6.
7. Wat deed God op de 7de dag? Genesis 2 : 2.
8. Eén van de 7 gemeenten in Asia waaraan Johannes een brief schreef. Openbaring 2.
9. Welke koningin werd veroordeeld door 7 vorsten? Esther 1 : 13-15.
10. Wie had 7 haarlokken die werden afgeknipt? Richteren 16 : 13.
11. Van Maria had Jezus 7 boze geesten uitgedreven. Marcus 16 : 9. Van welke plaats was deze Maria afkomstig?

Johannes schrijft in de eerste hoofdstukken van het boek Openbaring brieven aan de 7 gemeenten van Asia. Hij was toen op het eiland Patmos (Openbaring 1 : 9).

1-12. Weet je ook bij welk land dit eiland Patmos hoort? Je kunt het vinden in een atlas. Je kunt de naam van dat land ook vinden door de letters in de kolom (tussen de beide dikke lijnen van 1 naar 12) in een andere volgorde te zetten.

Oplossing vorige opgave: De vijftig profeten waren EIGENWIJS.

Kerknieuws

Introductiemiddag

Op D.V. donderdag 26 januari 1984 zal er om 14.30 uur een introductiemiddag gehouden worden voor hen, die overwegen aan de Theologische Hogeschool in Apeldoorn te komen studeren. Er zal rond de jaarwisseling nogmaals een aankondiging volgen. Degenen, die belangstelling hebben, wordt nu reeds verzocht deze middag te reserveren.

Stichting Emeritaatsvoorziening „S.E.V.”

De najaarsvergadering met de aangesloten kerken zal dit jaar worden gehouden op zaterdag, 26 november, in de Jeruzalemkerk, Utrecht, Troosterlaan 65. Aanvang 10.30 uur.

Breda

Wijziging Informatieboekje voor de Nederl. Geref. Kerk 1983. Op blz. 37 moet onder het hoofd „Breda” achter „Kerkdiensten” de volgende wijziging en aanvulling worden gemaakt:

De middagdiensten beginnen niet meer om 17.00 uur, maar om 16.00 uur.

Dordrecht

De scriba van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Dordrecht bericht, dat de volgende twee zusters tot diaken zijn gekozen: Mw. C. A. C. van der Griendt-van Overbeeke en mw. J. M. Kleingeld-Lagewaard.

De bevestiging in het ambt heeft reeds plaats gevonden.

Ned. Geref. Seminarie te Zaandam

Ds L. W. G. Blokhuis van Schiedam, voorzitter van het Bestuur van het Nederlands Gereformeerd Seminarie, opende vrijdag 23 september het 8ste studiejaar van het Nederlands Gereformeerd Seminarie met een klemmend betoog over de plaats van de gemeente van Christus in deze tijd. Zij is als „een belegerde stad”. Geestelijk, politiek en biologisch is zij omsingeld door de niet-christelijke volken, die nog doen naar de opdracht van God: Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt u. Boeddhisme en Islam leggen een nieuw élan aan de dag en achten zich zeker van de overwinning. Er is een stormachtige groei van occulte bewegingen. Het grootste gevaar komt echter van binnen uit. De theologische vernieling van Gods

Woord bedreigt de gemeenten aan alle kant. Het grote wapen daartegen is het kennen van de Schrift zelf. Dat zal de gemeente bewaren tot de dag dat de Here haar tot Zich neemt.

Ds Joh. D. Janse van 's-Gravenhage, docent Nieuwe Testament, sprak daarna indringend over „met de Heilige Schrift volmaakt toegerust”, uit 2 Tim. 3. De Schrift dient gewoon, direct, praktisch te worden gebruikt. Niet volgens de elkaar verdringende exegetische technieken, die doen alsof slechts heel moeilijk, met allerlei apparatuur, aan de Schrift haar zin is te ontfutselen. Het Woord van God is niet om te theoretiseren, maar om de gemeente te bouwen.

Ds W. van der Lingen van Wapenveld, van de Raad van Toezicht en Advies, sprak met kracht het slotwoord, waarin hij de behoefte aan wijsheid uit de Schrift van docenten, studenten, Bestuur en Raad van Toezicht en Advies centraal stelde, zoals Salomo wijsheid van God begeerde boven macht en eer. Daarna ging hij voor in gebed en voorbede voor het werk van het Seminarie en van allen die daarbij zijn betrokken. Gelegenheid voor kindercrèche in de middagdiensten op elke eerste en derde zondag van de maand.

Administratie

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38
3956 TD Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementenprijs:

f 42,— per jaar of f 22,— per halfjaar.
Buitenland f 50,— per jaar of f 65,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Hoorn

Verantwoording van giften voor vliegreis en huisvesting van ds en mevr. P. H. Pellicaan, Australean Reformed Churches.

Naar aanleiding van de oproep, die br A. Sneepe (scriba Amersfoort), in maart via dit blad deed, zijn een groot aantal giften binnengekomen: totaal f 3.307,50.

De Ned. Geref. Kerk van Hoorn heeft een grote zegen mogen ervaren in het verblijf en de prediking van ds Pellicaan van mei tot augustus.

Alle gevers heel hartelijk dank!

ATE te M 100,—; Mevr. JH te E 50,—; CH te D 10,—; CvdL te B 25,—; HS te A 10,—; JL te A 25,—; GJ d te N 120,—; Mevr.; CV te C 100,—; MS te R 100,—; PDM te M 100,—; CV te S 100,—; THW te E 50,—; JdV te A 25,—; Mevr. HvK te S 25,—; KHS te R 10,—; JW te B 10,—; Mevr. M te A 20,—; HJJ te K 100,—; JH te E 100,—; Mevr. JPCL te A 50,—; WM te S 25,—; PGvD te Z 10,—; Mevr. AGJBIP te K 10,—; NN 1200,—; HD te Z 60,—; PP te 'sG 50,—; LdR te R 25,—; JCS te E 10,—; HJJ te W 10,—; Mevr. TB te B 100,—; MTK te L 50,—; Mevr. JK te P 25,—; Mej. GB te B 50,—; JK te G 25,—; JB te H 25,—; JvV te L 25,—; KB te K 100,—; GJL te U 50,—; Mevr. GB te V 20,—; PB te A 12,50; HM te K 25,—; Mej. JH te 'sG 25,—; JA te A 20,—; Mevr. IJL te A 10,—; CDG te W 100,—; AJV te M 50,—; HGS te Z 15,—; NGK te A 50,—.

S. R. Meester (scriba Hoorn)

De Navigators

Op zaterdag 12 november bestaat deze organisatie 35 jaar, hetgeen in De Doelen te Rotterdam zal worden gevierd.

Het Navigatorwerk heeft van het begin af aan een sterk missionair karakter gehad. De nadruk daarbij ligt sterk op het persoonlijk begeleiden van mensen bij de opbouw van hun geloof.

Na het ochtendprogramma (10.45-12.30 uur) onder het thema 'Gods trouw' waaraan Gert Doornenbal, Jan J. van Capelleveen en Gien Karssen meewerken, kunnen de deelnemers kiezen uit zes keuze-programma's (13.45-14.30 uur).

Ondermeer leidt de jonge hoogleraar prof. dr ir. Karel van der Mast een programma waarin het Studentenwerk centraal staat. Leo Habets, directeur van het Instituut voor Evangelisatie, vertelt hoe hij de functie van De Navigators ziet temidden van andere organisaties.

In het slotprogramma (15.15-16.30 uur) wordt dan vooral naar de toekomst gekeken en een visie gegeven op het werk van morgen.

Voor verdere informatie kunt u contact opnemen met Wil Doornenbal op het Navigatorkantoor, Postbus 18, 3970 AA Driebergen, telefoon 03438-20104.

Studiedag Theologische Hogeschool te Apeldoorn

Op woensdag 9 november a.s. zal prof. dr W. H. Neuser uit Munster D.V. aan onze Hogeschool een voordracht houden over „Luther in Reformatorisch Licht”.

De bijeenkomst draagt het karakter van een studiedag voor studenten en predikanten. Van 10.00 uur af is er gelegenheid koffie te drinken. De bijeenkomst wordt geopend om 10.30 uur en zal omstreeks 15.30 uur beëindigd worden. In de lunch-pauze zal er door de Hogeschool koffie geschonken worden.

Willen degenen, die voornemens zijn deze dag mee te maken, daarvan telefonisch of schriftelijk bericht geven. Het adres is Wilhelminapark 4, 7316 BT Apeldoorn, tel. 055-213156.

Rom. 38 - 39

Want ik ben verzekerd, dat noch dood noch leven ... ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Here.

Geheel onverwacht riep God onze lieve man en vader

LEO GAARKEUKEN

op de leeftijd van 49 jaar tot Zich.

A. C. J. GAARKEUKEN-VAN VIERSEN
Paul Erik
Stefan Jeroen
Elise Marjanne

9765 JB Paterswolde, 8 oktober 1983
Helmerdijk 47

De teraardebestelling heeft inmiddels plaatsgevonden.

Plotseling nam de HERE tot Zich onze broeder

LEO GAARKEUKEN

Met dankbaarheid gedenken wij zijn werk in de gemeente als ouderling en als lid van de Commissie van Beheer, dat hij in grote trouw verrichtte.

De Here vertrooste zijn vrouw en kinderen.

Namens de Tehuisgemeente te Groningen,
de kerkeraad.

8 oktober 1983

Nieuwe Opbouw-uitgave

De aangekondigde brochure over

Antroposofie

van Drs Pieter van Kampen

is te bestellen bij

Administratie „Opbouw”,
Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum.

De prijs bedraagt f 3,50 plus portokosten. Bij toezending van de brochure ontvangt men tevens een accept-girokaart met het verschuldigde bedrag.

VOOR UW DRUKWERK NAAR

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

NOOITGEDACHT 3 — 3701 AL ZEIST — TELEFOON 03404 - 22452

De Commissie van Beheer van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Kampen roept, in verband met de a.s. pensionering van de huidige functionaris, sollicitanten op voor de functie van

ADMINISTRATEUR m/v

Voor 32 uur per week

- Functie-informatie : De aan te stellen functionaris zal worden belast met:
- a. het verzorgen van de financiële en ledenadministratie van kerk en zending;
 - b. het opmaken van jaarrekeningen en het samenstellen van begrotingen;
 - c. het voeren van correspondentie.
- Functie-vereisten : Opleiding op M.B.A. niveau.
Kennis van of belangstelling voor administratieve automatisering.
Redactionele vaardigheid.
Goede contactuele eigenschappen.
- Leeftijd : De voorkeur gaat uit naar iemand van 35 jaar of ouder.
- Salaris : Nader overeen te komen.
- Datum indiensttreding : 1 januari 1984 of zo spoedig mogelijk daarna.

Sollicitanten behoren belijdend lid te zijn van een Nederlands Gereformeerde Kerk en dienen bereid te zijn zich in Kampen te vestigen.

Een psycho-technisch onderzoek kan deel uitmaken van de selectieprocedure.

Schriftelijke sollicitaties voor 1 november 1983 te richten aan de voorzitter van de Commissie van Beheer, de heer K. Boerman, Hendrik van Viandenstraat 43, 8266 DN Kampen, tel. 05202-14771.

Inlichtingen over deze functie kunnen worden ingewonnen bij de voorzitter van de Commissie van Beheer.

- Advertenties moeten uiterlijk dinsdagmorgen 10.00 uur ter drukkerij zijn.
- Advertenties met een foto of tekening 1 week voor verschijning van dit blad!

GA

inhoud september-nummer

Bezinning: Het geloof is uit het gehoor

themanummer over „communicatie”

GA is een uitgave van Deputaten Evangelisatie
Christelijke Gereformeerde Kerken

Naam

Adres

Postcode/woonplaats

☐ geeft zich op als abonnee à f 12,50 per jaar

☐ wenst toezending van losse nummers à f 3,-
maand

☐ verzoekt om toezending van gratis proefnummer

Ingevulde bon zenden aan de administratie,
Zadelmakersdonk 108, 7326 JK Apeldoorn.